

Culemborg, 5 februari 2012

Tekst: Ezechiël 1 t/m 3: 3

Thema: 'De boekrol'

Voorganger: ds. Henri Veldhuis

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

De boekrol, die we zagen in de handen van Ezechiël [gespeeld door de Verbeeldingsgroep], heeft een voorgeschiedenis. Ezechiël leeft als balling en profeet in Babel, maar tien jaar eerder werkte hij nog als priester in de tempel van Jeruzalem. En wat er toen gebeurde zou hij nooit meer vergeten. In die tijd was Jeremia de grote profeet van de Heer, een profeet die scherpe kritiek had op de sociale en politieke misstanden, op de politieke en religieuze leiders van Juda en Jeruzalem.

Maar Jeremia kreeg geen gehoor bij het volk en de leiders. Toen kreeg hij opdracht van God om al zijn profetische kritiek op een boekrol te schrijven, een boekrol die tenslotte ook wordt voorgelezen aan koning Jojakim. Maar die laat zich niet de les lezen door dat woord van God. Elke keer als een paar kolommen zijn voorgelezen snijdt de koning dat stuk van de boekrol en gooit het in het vuur.

Een siddering zal door Jeruzalem zijn gegaan, dat Jojakim zóver durfde gaan, en zelfs een kostbare profetische boekrol durfde te verbranden. Niet lang daarna sterft Jojakim, en in hetzelfde jaar wordt Jeruzalem belegerd en ingenomen door koning Nebukadnezar van Babel. Stad en tempel worden nog niet verwoest, dat zal later gebeuren. Maar de bovenlaag van de bevolking wordt gedeporteerd naar Babel, en daarbij is ook Ezechiël, nu een werkeloos priester, totdat hij door God geroepen wordt als profeet.

Dat is een grote verandering, van priester in de tempel naar profeet in ballingschap. In navolging van Jeremia krijgt ook hij nu de taak Gods oordeel uit te spreken over de zonden van het volk, over het sociale onrecht, over allerlei vormen van afgoderij. Nu moet hij de confrontatie aangaan met dat koppige en opstandige volk, met nog steeds arrogante leiders in Jeruzalem die denken dat de stad en tempel van Jeruzalem onaantastbaar zijn, "want God woont daar toch?"

Maar dan, in ballingschap bij het Kebarkanaal, krijgt Ezechiël dat ontzagwekkende visioen van de God van Israël, een God die zich niet laat opsluiten in de tempel van Jeruzalem. Want in een grote stormwind, temidden van wolken en vuur, verschijnt de almachtige in Babel op een soort van zonnwagen met grote wielen en op de vier hoeken vier wezens met elk vier gezichten, gezichten die samen de gehele schepping vertegenwoordigen: de leeuw als koning van de wilde landdieren, de adelaar als koning van de vogels, de os als het belangrijkste huisdier, en de mens. En daarboven verschijnt dan de Schepper zelf, die in grote majesteit Ezechiël roept als zijn profeet.

Zulke liturgie had deze priester nooit meegemaakt. Sidderend werpt hij zich ter aarde. Maar dan spreekt de Heer: "Mensenkind sta op, ik zal met je spreken." En dan krijgt Ezechiël een boekrol aangereikt, met de profetische klachten van God over de zonde van het volk, een boekrol die Ezechiël moet opeten.

Met andere woorden: heel die ontzagwekkende verschijning van de Almachtige, waarin Hij zich losmaakt van de tempel in Jeruzalem en zich stelt tegenover de koppigheid van zijn volk, wordt toegespitst in die éne boekrol, net zo'n profetische boekrol als koning Jojakim had stukgesneden en verbrand. God verdicht zichzelf in de woorden op beide kanten van die boekrol, en Ezechiël moet ze eten.

Ezechiël moet al die woorden in zich opnemen, ze proeven, innerlijk verwerken en verteren, - moet zich die woorden helemaal eigen maken. Op die manier wordt Ezechiël het tegenbeeld van het koppige en ongehoorzame volk. Hij neemt Gods woord tot zich, een woord dat 'zoet is als honing', zo staat er met een uitdrukking die we ook vinden in de Psalmen en de Spreuken. Voor degene die Gods woord gehoorzaamt is dat woord zoet als honing.

Maar ik denk wel dat die profetische woorden in de buik van Ezechiël niet zo gemakkelijk te verteren waren, want het zijn scherpe woorden van kritiek, woorden die bij zijn volksgenoten, zowel in Babel als Jeruzalem, veel weerstand zullen oproepen, - dezelfde weerstand als waarmee Jeremia te maken kreeg. Steeds wordt daarom het volk 'koppig', 'opstandig' en 'halsstarrig' genoemd.

Eerst verschijnt God aan Ezechiël op een ontzagwekkende manier in stormwind, wolken, bliksem en wonderbaarlijke wezens. Een vreeswekkende natuuropenbaring die, zo denk ik, ver van ons afstaat. We ervaren God wel graag in de natuur, maar dan op een wandeling bij mooi weer.

We houden niet zo van een ontzagwekkende God van storm, donder en bliksem, want dan worden we bang. We houden niet van een God die ons bang maakt. We hebben liever een God die ons rustig maakt, die vrede schept en ons troost biedt.

Maar als de Heilige ons wakker wil schudden uit een al te gemakkelijk leventje van welvaart, van gemakzuchtige godsdienst, van oppervlakkigheid en weinig aandacht voor Hem en de naaste, hoe moet Hij dat dan doen, als we niet bang willen worden, niet boos en koppig? Hoe kan God ons benaderen zonder dat we ons nog méér verschansen in onze angstige koppigheid?

Goed, dan schrijft God al zijn woorden op een boekrol, weerloze woorden op papier, woorden die je kunt verbranden, en dat gebeurt dan ook. En dan roept de Heer een mensenkind die zijn woorden niet wil verbranden, maar ze wil horen en tot zich nemen, ze wil schrijven op de bodem van zijn hart, ze daar telkens weer wil proeven en eruit wil leven.

Dan verschijnt voor ons niet een zonnwagen met donder en bliksem, maar een profeet die duidelijke woorden spreekt over onze zonden, over onze weerstand tegen God en zijn woord, - over onze oppervlakkigheid, over onrecht in ons land en in de wereld.

Maar daar houden we niet van, zo'n profeet. We houden niet van kritiek die onze zonde en zwakheid aan het licht brengt. We houden niet van een knagend geweten en schuldbesef. We hebben liever profeten en dominee's die troosten en milde woorden spreken, die ons opbeuren en beamen dat we toch wel goede mensen zijn. - Hoe kunnen we elkaar kritisch wakker schudden, zonder elkaar boos of bang te maken?

Misschien houden we ook niet zo van de bijbel, want die is ook vaak zo kritisch over ons. We hebben liever een klein boekje met mooie troostteksten; de rest van de bijbel mag dan wel in de open haard.

Maar begrijpen we dan niet waarom God zó vertoornd kan zijn over zijn volk, over mensen waar ook ter wereld, ook over ons, dat Hij profeten stuurt, - profeten die zijn woord hebben gegeten en innerlijk verteerd worden door verontwaardiging? Gods boosheid is niet vanuit de hoogte, maar vanuit de diepte van lijdende mensen.

Zijn verontwaardiging wordt gevoed door bewogenheid om mensen, door ontferming voor zoveel armen, voor zoveel slachtoffers van geweld, voor mensen die in de steek worden gelaten, voor vluchtelingen die nergens een huis vinden, ontferming voor duizenden kinderen die zijn misbruikt in Nederland, ontferming voor zoveel vrouwen in de seksindustrie, ook in Nederland. Ontferming voor de bevolking in Papoea die wordt onderdrukt door de Indonesische regering, straks misschien met Nederlands tanks.

Profeten stuurt Hij met een brandend hart over de sabbat of zondag die ontheilgd wordt, omdat we God maar een bijzaak vinden, een religieuze versiering in de marge van ons leven. Want ja, als je de hele week al zo hard gewerkt hebt, dan moet je zondag toch voor jezelf hebben - en dan schiet God er een beetje bij in.

Bovendien, als je zondags moet luisteren naar dominees zoals Jeremia of Ezechiël, dan wordt je daar ook niet blij van, - dan krijg je vooral een slecht geweten en weinig troost. We houden niet van zulke preken.

Maar hoe moet God het dan doen? Als Hij ons niet tot inkeer kan brengen door te verschijnen als de Heilige in storm en vuur, en ook niet door een profetische boekrol, weerloos papier met kritische woorden, - hoe maken we dan nog wèl contact met de liefde die schuilgaat achter die profetische toorn, en die ook tot uiting komt in prachtige visioenen van *belofte*, die Ezechiël óók verkondigt, zoals het dal met de dorre doodsbeenderen die tot leven komen? Wanneer aanvaarden we dan wèl kritiek over ons leven, zonder op voorhand ons hart al toe te sluiten?

Die boekrol van Ezechiël heeft niet alleen een voorgeschiedenis, maar ook een nageschiedenis, in Openbaring, het laatste bijbelboek. Dan zien we opnieuw een boekrol in de rechterhand van de Eeuwige, een zevenmaal verzegelde boekrol met profetische oordelen over de geschiedenis en toekomst van de mensheid.

Er klinkt dan een luide vraag door de hemelse gewesten, een vraag die we telkens allemaal kunnen horen in ons eigen hart, in het hart van anderen: Wie mag deze boekrol openen, de boekrol waarin ook mijn leven staat opgetekend? Wie kan de boekrol lezen, verstaan en uitleggen, ook mijn leven? Er lijkt niemand te zijn, niemand die de geschiedenis van de wereld tot het einde kan uitleggen, een geschiedenis zo vol van pijn en verdriet, zo vol zorgen en vragen, van ziekte en oorlog. Is heel de geschiedenis en heel ons leven dan zinloos, tot het einde toe, - voor altijd een gesloten boek?

Maar dan zien we opnieuw de vier wezens van de schepping: de leeuw, de adelaar, de os en de mens. En midden tussen die vier wezens een lam dat is geslacht maar tegelijk rechtop staat, "het staat als geslacht". En dát lam mag en kan het boek openen en lezen, hij begrijpt het. Alle wezens van hemel en aarde buigen zich daarom in aanbidding neer voor dit lam, dat rechtop staat omdat het overwonnen heeft.

Dit Lam is het beeld van de gekruisigde en opgestane Christus, Hij die ons weerloos tegemoet treedt zonder donder en bliksem, zonder geweld. Hij die even kritisch is als Jeremia en Ezechiël

maar zich in zijn profetische kritiek zo weerloos maakt, dat we toch wel móeten zien dat het de kritiek van *liefde en ontferming* is, van een God die eindeloos geeft om mensen.

Eerst legt God zijn woord kwetsbaar neer in een boekrol die wij kunnen eten of verbranden. Maar tenslotte wordt Gods Woord niet een boek, niet een bijbel, maar een weerloos mens, Jezus, een lam dat zich laat slachten. Opdat we eindelijk, juist door die weerloosheid, ons laten raken in ons hart. Opdat we eindelijk ons laten bekeren door profetische kritiek, - opdat we Gods verontwaardiging herkennen als uiting van brandende liefde.

Het is de boosheid van een Vader die opkomt voor zijn kinderen in nood; en jij mag zijn kind ook zijn, maar stop dan met mishandeling of misbruik, - het is de emotionele strijd van een moeder voor haar kind dat gepest wordt; en jij mag ook haar kind zijn, maar stop dan met pesten.

Als Christus weerloos aan het kruis hangt en “de zonde der wereld wegdraagt”, is zijn kritiek niet minder scherp dan die van Ezechiël, maar we zien die kritiek in het gezicht van weerloze liefde, - liefde die iedereen wil vergeven die eerlijk in die spiegel kijkt.

De boekrol van Ezechiël heeft een voorgeschiedenis en een nageschiedenis. Het is de boekrol van Gods laatste woord over ons leven. Wie kan ons leven lezen? Wie verstaat de zin van mijn leven, wie weet waartoe ik op aarde ben, wat mijn bestemming is? Welke profeten of waarzeggers wijzen mij de weg?

Niemand anders, in hemel of op aarde, kan mijn leven ten einde toe lezen dan het Lam Gods, die mijn leven leest in het licht van zijn onvoorwaardelijke liefde. Zijn profetische kritiek, - als die nodig is -, ontspringt juist aan zijn liefde voor mij en anderen. Zijn kritiek ontspruit aan bevestiging, aan het ja-woord over mijn leven dat altijd al gesproken is. Daarom staat het Lam rechtop, als overwinnaar, want zijn liefde heeft overwonnen.

Maar wij deinzen zo snel terug, verschuilen ons zo snel achter een slecht geweten. We zijn zó snel bang dat we achter de kritiek de liefde niet meer zien. En daarom stelt God zich heel kwetsbaar op, als dat Lam aan het kruis, opdat wij ons toch laten raken in onze kwetsbaarheid.

Als dat gebeurt: dat we durven kijken in de spiegel van Gods ontferming, dan is dat heel confronterend en dan is er veel om ons van te bekeren. Maar de woorden van God worden dan ook zoet als honing, zoals bij Ezechiël, want ons leven krijgt rust in Gods vergeving en liefde.

Ezechiël kreeg van God een boekrol te eten. Straks krijgen jullie allemaal een toverbal, om zo lang mogelijk te proeven in de mond, steeds nieuwe kleuren van de regenboog. Proef het profetisch woord van God, en laat het doorwerken in de week die voor ons ligt.

Amen

Gebed van de zondag

Goede God,
Wij danken U voor uw kerk en deze gemeente,
waar we elke keer worden opgenomen
in de kring van uw woord,
een woord dat troost en de weg wijst,
een woord dat doorwerkt in ons leven.
God wij bidden voor hen
die zich alleen voelden
toen ze de kerk binnenkwamen
of thuis de kerkradio aanzetten.
Laat uw Geest ons van binnen zo raken
dat we ons niet verloren voelen
tussen al die mensen.
We bidden U voor onszelf
als we hier zijn
met een onrustig hart en geweten,
als we niet weten
hoe we de goede weg moeten kiezen.
Laat uw liefde ons kwetsbaar en sterk maken
om de weg van uw liefde
daadwerkelijk te gaan.
Goede God,
wij danken U voor elkaar,
want geloven in U
kunnen we niet zonder elkaar.
Amen